

KAKŠNE SO IN KOLIKO VELJAJO NAŠE PLANINSKE KARTE*

DOBRI ZEMLJEVIDI ZA VARNE TURE

BINE VENGUST

Vprašanja iz nadnaslova si v planinski organizaciji najbrž še nihče ni resno zastavil. Pred petdesetimi in več leti sem začel samostojno utirati svoja pota po slovenskih gorah. Zgledoval sem se po prekaljenih gornikih in se ravnal po planinski karti; v njej so bili vrisani grebeni gora in vrhovi, koč, studenci in potoki, selišča, cerkve in ceste; posebno skrbno so bila zrisana planinska pota. Ponosen sem bil na to preprosto planinsko karto Kamniških planin, ki jo je zrisal samouk, ponarejevalec denarja, ki je po odsluženju nekajletnega zapora postal odličen kartograf.

Za tedanje razširjenost planinstva so take preproste karte prav odlično služile. Planinska statistika ve povedati, da so leta 1937 vsi planinski domovi na Slovenskem gostili 33 000 v spominske knjige vpisanih gornikov.

Pred nekaj desetletji je osrednja slovenska planinska organizacija založila prvo našo pravo planinsko karto v merilu 1 : 50 000, Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del. To je bil praznik za planinsko kartografijo. Nekaj let zatem smo dobili planinsko karto Triglava in Bohinjskih gora v merilu 1 : 20 000. S takimi kartama so se gornikom odprla tako rekoč vsa brezpotja v tem delu slovenskega gorskega sveta.

S KARTAMI JE MARSIKAJ NAROB

O planinskih kartah najbrž ne bi nikdar kritično razmišljal, če ne bi predlanskim moral pred Temeljnim sodiščem v enoti Tolmin kot planinski delavec nastopiti v dolžnosti izvedenca in med drugim odgovoriti na vprašanje: »Kaj je planinska organizacija storila za večjo varnost v gorah?« Kako preprosto vprašanje! Pogovor je nanese tudi na planinske karte in vzdrževanje planinskih poti. Javna tožilka je bila kar precej kritična, da ne rečem sitna. Dokazovala je, da planinska pota le niso tako vzdrževana, kot je to lepo vrisano v karti in še podčrtano z debelo rdečo črto. S karto sem prepričeval njo in druge, da je sporna pot z Mangarta v Koritnico označena s črno, črtkano linijo, ki je ponekod prekinjena z daljšim razmikom. Toda glej ga vraga, na sodišču so imeli peto izdajo planinske karte Julijske Alpe zahodni del, jaz pa prvo! Napol sem se izvlekel, ko sem pokazal na desni spodnji kot karte, kjer piše: »Planinska založba pravno ne odgovarja za stanje in kvaliteto zavarovanja in markiranja planinskih poti.« In da »je pot v Koritnico lahko za marsikaterega gornika rešitev, če sta poti z Mangarta nazaj na Mangartsko sedlo prenevarni,« sem še prepričljivo ugovarjal, pa sebi ne preveč verjel.

Preveč rdečih črt po cestah, da bi bila planinska karta dobro pregledna

Tako sem spoznal, da je z našimi planinskimi kartami marsikaj narobe. Že samo primerjava dveh planinskih kart Julijske Alpe zahodni del, 1 : 50 000, prve in sedme izdaje za isto območje okoli Mangarta kaže na popoln nered. V prvi izdaji so tale pota na Mangart označena z rdečo črto: prva pot vodi čez Mangartsko planino na Mangartsko sedlo in od tam po Italijanski poti na vrh, druga pot vodi čez Koritiško planino – Mežavo – Mali vrh na Mangartsko sedlo in od tam na vrh, nato pa sta še poti, ki vodita od Mangartskih (Belopeških) jezer na Mangartsko sedlo. Sedma izdaja iste karte je opustila pot iz Koritnice čez Mežavo in dodala novo Slovensko pot na vrh Mangarta, ki je zelo lepo speljana, vendarle jo kaže odsvetovati manj veščim gornikom. Brez kakršnihkoli razlogov je avtor vrisal oziroma je opuščen poti čez Hudo Škrbino v Konec in od tam v Koritnico dodal rdečo črto, znak, da je to dobra planinska pot. V Koncu pa je kartograf naredil še to neumnost, da je iz Konca speljal rdeče pobarvano pot na Kotovo sedlo in od tam nazaj v Konec in v Koritnico.

Naše planinske karte imajo še to posebnost, da ima vsaka naslednja in novejša karta vse več in več rdeče podčrtanih poti in cest. Zanimivo je tudi to, da so na jugoslovanskem ozemlju tudi vse ceste, po katerih vodi planinska pot, rdeče podčrtane, medtem ko na isti karti na italijanskem ozemlju kartograf tega ni počel. Najbolj so z rdečo barvo prebarvane ceste na planinski karti Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 v okolici Ljubnega. Tu se živ krst več

* Ta prispevek je referat z lanskega posvetovanja GRS Slovenije »Gore in varnost« v Poljčah.

ne spozna, kaj je kartograf pravzaprav hotel sporočiti uporabnikom karte. Zaradi rdečih črt, ki so prekrile večino osnovnih kartografskih znakov, je postala karta manj berljiva, ponekod celo nečitljiva in je s tem zgrešila svoj osnovni namen: biti vodič v pokrajini.

Nekaj podobnega se je zgodilo tudi s karto Grintovci v merilu 1:25 000. Vendar je na karti uvedena koristna novost: planinska pota so označena po težavnostnih stopnjah; lahka so označena z neprekinjeno rdečo črto, zahtevna s črtkano in zelo zahtevna s pikčasto črto. Kartografu bi priporočil, naj bodo na bodočih kartah zahtevne in zelo zahtevne poti označene v vsej svoji dolžini in ne samo na onih odsekih, kjer je pot zahtevna ali zelo zahtevna. In to novost naj bi uvedel tudi na kartah v merilu 1:50 000, razen če se dogovorimo, da bomo dobili za zahtevnejši gorski svet izključno karte v merilu 1:25 000.

PRIMERJAVA S TUJINO

Tako smo se sprehodili po naših planinskih kartah. Za primerjavo, koliko veljajo, pojdemo na podoben pregled po planinskih kartah Avstrije, Nemčije in Švice.

Za Avstrijo imam na voljo dve karti v merilu 1:25 000. Izdajatelj, Alpenverein, jih izdaja za zahteven gorski svet samo v tem merilu. Karte so kvalitetne, s pravo mero kartografskih znakov; označena je tudi vrsta gozdov, pa vse planinske in druge postojanke, kjer gornik lahko dobi zatočišče. S tenkimi rdečimi črtami so označene štiri vrste gorskih poti: z velikimi številkami so označene transverzale, z malimi številkami markirane poti Alpenvereina, brez številk so druge planinske poti, s črtkano črto pa so označene slabše markirane poti. Vse ceste in poti so označene s črnimi črtami, s črtkami ali s pikicami. Doselej so izdali 37 kart za zahteven gorski svet, dodali so še eno za območje Orterja na Južnem Tirolskem.

Nemški Alpenverein ima planinske karte s podobnimi karakteristikami, kot jih imajo avstrijske; tudi merilo je enako. Vsa markirana gorska pota so označena z neprekinjeno rdečo črto, pota transverzalnega značaja imajo številke, planinske postojanke so v rdečem krogu, poleg katerega je ime planinske ali druge gostoljubne postojanke. Tiskajo jih na vodoodbojnem papirju.

Italijanske planinske karte za zahteven planinski svet so v merilu 1:35 000. Pred seboj imam karto Monte Rose in Macugnage; po moji presoji je karta po kvaliteti zelo sorodna našim kartam. Nobena vrsta gorskih poti, vključno traktorske (mulattiere), ne pozna rdečih črt. Rdeče so podčrtane samo važne ceste in ceste, ki so pomembne za turistično gospodarstvo. Z rdečo barvo so označene tudi vse vrste žičnic.

Ostane nam še možnost, da si ogledamo, kaj je na voljo švicarskim gornikom. Izberejo si lahko švicarske deželne karte v merilu 1:50 000. Za popolno pokritje Švice je Eidgenössische Landestopographie Bern izdala 92 kart, ki so izjemen izdelek, rdeča barva pa jih ni prav nikjer ponečedila. Uporabljene karte

dajo izjemno plastičnost: branje kart pod lupami raznih povečav ustvarja karte različnih meril. Najbrž je užitek hoditi s pomočjo take karte. Preseneča množica kartografskih znakov, na voljo pa je še fino vrisana kilometrska mreža. Natančno izrisane 20-metrске plastnice celo v zelo strmeh svetu omogočajo natančno višinsko orientacijo. Velike številke opozarjajo na 100-metrске plastnice; zdi se, da je vsaka pomota izključena. Karte so tiskane na vodoodbojnem papirju, ki prenese najmanj 4000 pre gibov, preden se začne kazati natrganina. Karta nima nobene legende za pojasnjevanje kartografskih znakov; menda se samo po sebi razume, da je tisti, ki vzame v roke karto, pismen v čitanju kart in kartografskih znakov. Pač pa je napisano opozorilo, da je v karti vključen zahodni zamik magnetne igle na kilometrski mreži, ki upošteva meritve v letu 1960. Pove tudi, za koliko stopinj in minut. To je karta, kakršno si želim imeti za slovenski svet.

ZALOŽNIK NE ODGOVARJA?

Nobena planinska karta iz zamejstva nima opozorila, da izdajatelj ne odgovarja za stanje in kvaliteto zavarovanja in markiranja planinskih poti.

In zakaj se Planinska založba zateka v tako pravno formulacijo? Najbrž zato, ker:

- karte ne dajejo točnih napotkov za kakovostno orientacijo na terenu, kjer gorniki iščejo doživetja;
- je vrisano premalo orientacijskih točk v obliki naravnih posebnosti in znamenitosti;
- so naše karte preplavile rdeče črte in z njimi prevzemamo odgovornost za vse napake, ki jih na planinskih poteh počenjajo bodisi planinska organizacija, bodisi gorniki.

Podoben primer napačnega odnosa do gorskih poti so vsekakor tudi sklepi Komisije za pota pri PZS, ki jih je ta sprejela na posvetovanju 19. in 20. maja 1990. Povzemam jih dobesedno:

»Komisija je sprejela sklep o opustitvi poti. Postopek za opustitev poti začne društvo ali PZS. Predlog je treba utemeljiti. Pobudnik Poskrbi za objavo v sredstvih javnega obveščanja. Na celi poti je treba odstraniti vse markacije in varovala, razen morda varoval, ki so ostala po predlogu vodnika. Med odstranjevanjem markacij in varoval je treba na oba konca poti postaviti table. Po možnosti je treba fizično preprečiti dostop na opuščeno pot. Pobudnik poskrbi, da se sprememba vnese v kataster poti.«

Vsi ti stavki so problematični. Komisija za pota se obnaša tako, kot da je slovenski gorski svet njena lastnina. V njenih besedah je obilica grobega nasilja nad ljudmi, ki v gorah iščejo zlahčna notranja doživetja. Izvršitev teh sklepov je lahko povod za nesrečo za gornike, ki bi zašli v zahtevnem terenu in slabih vremenskih in orientacijskih razmerah, kajti tudi opuščena pot je zanesljiva orientacija in rešitev. Na poti, ki jo nameravamo opustiti, odstranimo samo začetne smerne znake na obeh koncih, če pa se opuščena pot vmes križa s kako drugo potjo pa tudi v tem križišču. Vse drugo pustimo pri miru. Čas bo v naravi vse sam poravnal.